

Nguyên nhân lúa cỏ (lúa ma) xuất hiện trên đồng ruộng và một số biện pháp quản lý

Ths. Danh Thạo
Chi cục Trồng trọt và BVTV An Giang

Lúa cỏ còn có nhiều tên gọi khác nhau như lúa ma, lúa hoang, lúa dại,...cùng là loài lúa như lúa trồng (tên khoa học *Oryza sativa*) nhưng là loài phụ (nhiều tài liệu sử dụng tên khoa học *Oryza sativa f. spontanea*). Lúa cỏ có thời gian sinh trưởng ngắn, chín sớm, hạt rất dễ rụng trước và trong khi thu hoạch tạo thành nguồn hạt tồn tại trên ruộng và lây lan sang vụ sau. Lúa cỏ sinh trưởng và phát triển rất mạnh, cạnh tranh trực tiếp về dinh dưỡng và ánh sáng với lúa trồng làm giảm năng suất lúa; có thể gây thất thu năng suất từ 15-20%, thậm chí mất trắng, đồng thời lây nhiễm trầm trọng cho những vụ sau. Ruộng bị nhiễm lúa cỏ nặng làm giảm phẩm chất gạo cũng như giá trị tiêu dùng và xuất khẩu (chỉ tiêu độ lẫn tạp).

Qua kết quả khảo sát đồng ruộng Vụ ĐX 2022-2023 huyện Hòn Đất có tổng diện tích nhiễm 19.079ha, trong đó trực sạ lại khoảng 1.491ha. Vụ ĐX 2023-2024 trực sạ lại khoảng 1.864ha.

Vụ lúa Hè Thu 2022 ở một số địa phương như huyện Gò Quao, Giồng Riềng, Hòn Đất, Châu Thành, Tân Hiệp và Giang Thành cho thấy một số ruộng có sự xuất hiện và gây hại của lúa cỏ trên đồng ruộng với tỷ lệ 5-10%, có những ruộng xuất hiện cục bộ theo chòm với tỷ lệ >20%; lúa cỏ có thể phát tán và lây lan cho các vụ tiếp theo nếu không có biện pháp quản lý hiệu quả.

Vì vậy, chúng tôi cung cấp cho bà con nông dân một số thông tin về nguyên nhân chính xuất hiện lúa cỏ và các biện pháp quản lý để có thể quản lý tốt lúa cỏ cho các vụ tiếp theo.

các vụ tiếp theo.

Các nguyên nhân chính làm cho lúa cỏ xuất hiện trên đồng ruộng và lây lan nhanh:

- Hạt giống bị lẫn lúa cỏ.
- Lúa cỏ với nhiều kiểu hình khác nhau nên việc khử lẫn không đạt hiệu quả.
- Do canh tác liên tục, thời gian chuyển vụ ngắn nên nguồn hạt lúa cỏ lưu tồn trên đồng ruộng từ những vụ trước chưa được xử lý.
- Hạt lúa cỏ có thể di chuyển, phát tán theo **nguồn nước**, theo máy móc nông cụ (máy làm đất, máy gặt đập liên hợp) từ ruộng này sang ruộng khác.

Việc lúa cỏ phát triển nhanh, rộng có thể dễ nhận thấy qua các nguyên nhân phổ biến như sau:

- Việc xử lý lúa cỏ bằng phương pháp thủ công (nhổ tay) mang lại hiệu quả cao, tuy nhiên sau khi nhổ lúa cỏ nông dân bỏ lại trên bờ mấu đã vô tình giúp hạt lúa cỏ khô nhanh và tiếp tục thế hệ tiếp theo.

- Cũng từ việc xử lý lúa cỏ thủ công bằng tay, nông dân mang lúa cỏ bỏ cạnh đường nước, kênh, thậm chí bỏ luôn xuống mương, kênh.

Một số biện pháp phòng chống lúa cỏ:

1. Chọn giống lúa đảm bảo chất lượng

- Sử dụng giống cấp xác nhận, không để giống đối với những ruộng đã bị nhiễm lúa cỏ từ vụ trước; loại bỏ hạt lép lửng trước khi ngâm ủ.

2. Biện pháp canh tác

- **Chuyển đổi phương thức gieo sạ:** những vùng có tạp quán sạ lan mà nhiễm lúa cỏ cần chuyển sang sạ hàng hoặc cấy (cấy tay hoặc cấy bằng máy) để giúp dễ dàng làm cỏ và dễ nhận biết, loại bỏ lúa cỏ ngay từ khi cây còn nhỏ.

- **Phòng chống lúa cỏ trước khi làm đất (nhử cỏ):** sau khi thu hoạch, lấy nước vào ruộng để tạo điều kiện thuận lợi cho lúa cỏ mọc. Khi cây lúa cỏ có 3-5 lá dùng thuốc cỏ không chọn lọc để diệt sau đó tiến hành cày, hoặc cày vùi không dùng thuốc cỏ, xới làm đất xuống giống, biện pháp này sẽ duyệt được hầu hết hạt lúa cỏ bị vùi trong đất.

- Việc dùng nước để “ém” cỏ, lúa cỏ cũng tỏ ra có hiệu quả, tuy nhiên hiện tại nếu sử dụng giải pháp này không còn phù hợp với mục tiêu trồng lúa giảm phát thải (do phải duy trì nước trong ruộng nhiều ngày)

- **Ngăn chặn lây lan lúa cỏ theo máy móc (khó thực hiện):** vệ sinh máy gặt, máy cày để hạt lúa cỏ không theo máy móc lây lan sang khu ruộng khác, từ vùng bị nhiễm lúa cỏ sang vùng không bị nhiễm lúa cỏ.

- Nhổ, khử lúa cỏ sau khi mọc:

+ Giai đoạn lúa đẻ nhánh - phân hóa đồng: đi theo từng lối hoặc hàng ngang, quan sát kỹ và nhổ những cây lúa có đặc điểm khác với giống lúa trồng (màu sắc thân, màu sắc lá, chiều cao cây, góc lá, độ rộng phiến lá,...).

+ Giai đoạn lúa đòng - trổ: cắt các bông lúa cỏ khi mới trổ - ngâm sữa; riêng bông lúa cỏ chắc xanh - chín cắt cho vào bao hoặc túi để đem đi tiêu hủy, nếu làm triệt để sẽ hạn chế được lúa cỏ ở vụ sau./.